

**वीर नर्मद दक्षिण गुजरात युनिवर्सिटी, सुरत.**  
**ओम. ओ. पाट - १**  
**संस्कृत**

**नोंध :-** ओम. ओ. पाट - १ नो आ अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २००६ - ०७ थी अमलमां रહેशे.

**प्रश्नपत्र :- १ - काव्य**

Unit - I -	मेघदूत - पूर्वमेघ - कालिदास	(१०)
Unit - II -	मेघदूत - उत्तरमेघ - कालिदास	(१०)
Unit - III -	नैषधीयचरितम् सर्ग - १ - श्लोक ५० (आमांथी भाषांतर अने संदर्भना वाक्यो ) सर्ग - १ मां आवती तमाम जनरल माछिती.	(१५)
Unit - IV -	मृच्छकटिक - शूद्रक तथा मृच्छ नो यारुहत नाटक साथेनो संबंध	(१५)
Unit - V -	उत्तर रामचरित - भवभूति	(२०)

**Books Recommended**

- (१) मेघदूत - Ed. 4 notes, M.R. Kale, MLBD Delhi (Eng.)
- (२) मृच्छकटिक - M.R. Kale, Booksellers & Publishers Co. Bombay 1952.
- (३) मृच्छकटिक - पृथ्वीधरकृत टीका निर्णयसागर प्रेस, मुंबई (हिन्दी)
- (४) मडाकवि शूद्रक - रमाशंकर तिवारी, योभम्बा, वाराणसी (हिन्दी)
- (५) Introduction to the मेघदूत - Dr. G. V. Devasthali (Eng.)
- (६) उत्तरराम चरित - Notes by P. V. Kane Tr. By C. N. Joshi ed. 4.  
MLBD Delhi 1962 (Eng.)
- (७) उत्तरराम चरित - Ed. G. K. Bhatt, Surat - 1965.
- (८) भवभूति और उनका उत्तरराम चरित - परिमल पब्लिकेशन, दिल्ली - १९२७.
- (९) भवभूति - R. D. Karmarkar, Karnatak Uni. Dharwar 1971.
- (१०) नैषघ - परिशीलन - डॉ. चण्डिकाप्रसाद शुक्ल.
- (११) नैषघ - काव्य - आनन्दस्वरूप मिश्र.
- (१२) नैषघ - परिशीलन - हिन्दुस्तानी अकादमी, इलाहाबाद.

प्रश्नपत्र :- २ - व्युत्पत्तिशास्त्र, निबंध

Unit - I - यास्क - निरुक्त - अ - १ अने २	(२०)
Unit - II - यास्क - निरुक्त - अ - ४ अने ७	(२०)
Unit - III - अपठित भाषांतर - संस्कृत मांथी अनुवाद	(८)
Unit - IV - अपठित भाषांतर - संस्कृत मां अनुवाद	(७)
Unit - V - संस्कृतमां निबंध	(१५)

### Books Recommended

- (१) निघंटु अने निरुक्त - डॉ. अ. डी. शास्त्री अने नाणावटी
- (२) निघंटु अने निरुक्त. (Eng.) Tr. By Laxman Svarup. MLBD, Delhi.
- (३) Etymologies of Yask - Sidhesvara Sharma.
- (४) संस्कृत रचना - उमेश पांडय.
- (५) बृहद् अनुवाद यन्द्रिका - यकधर डंस नोटियाल MLBD, Delhi 1985.
- (६) संस्कृतमां अनुवाद कैसे करे ? उमाकांत मिश्र शास्त्री, पटना १९७१.
- (७) संस्कृत निबंध रत्नाकर - डॉ. शिवप्रसाद भारद्वाज, दिल्ली.

**પ્રશ્નપત્ર :- ૩ – શાસ્ત્રો અલંકાર શાસ્ત્ર.**

- Unit - I - કાવ્ય શાસ્ત્ર – ઉદ્દગમ અને વિકાસ. (૧૪)  
(અલંકાર શાસ્ત્રના છ સંપ્રદાયોનો સંક્ષિપ્ત પરિચય અને આચાર્યો સહિત કાવ્ય શાસ્ત્રની સંજ્ઞા.)
- Unit - II - ધ્વન્યાલોક – ઉદ્યોત – ૧ (૧૪)
- Unit - III - કાવ્યપ્રકાશ – ઉલ્લાસ – ૪ (૧૪)
- Unit - IV - રાજશેખર – કાવ્યમીમાંસા અ-૧ થી ૪. (૧૪)
- Unit - V - અન્ય પરંપરા પાર્શ્વત્ય કાવ્યશાસ્ત્ર (૧૪)  
(૧) પ્લેટો – કાવ્યસિદ્ધાંત (૨) એરિસ્ટોટલ – અનુકરણ સિદ્ધાંત  
(૩) ડ્રાઈડન – કાવ્યસિદ્ધાંત (૪) લોન્ઝાઈનસ – ઉદ્યોતની અવધારણા.

### **Books Recommended**

- (૧) ભારતીય કાવ્યશાસ્ત્રકી ભૂમિકા – નગેન્દ્ર – દિલ્હી ૧૯૬૩.
- (૨) ધ્વન્યાલોક ઓફ આનંદવર્ધન – K. K. Krishnamurthy MLBD Delhi 1982.
- (૩) History of Sanskrit Poetries – S. K. De.
- (૪) સાહિત્ય શાસ્ત્ર – બલદેવ ઉપાધ્યાય.
- (૫) કાવ્યપ્રકાશ – આચાર્ય વિશ્વેશ્વર.
- (૬) કાવ્યપ્રકાશ – શ્રીનિવાસ શાસ્ત્રી – સાહિત્યભંડાર – મેરઠ (હિન્દી)
- (૭) અરસ્તૂકા કાવ્યશાસ્ત્ર – ડો. નગેન્દ્ર
- (૮) કાવ્યમે ઉદાતત્વ – ડો. મહેન્દ્ર ચતુર્વેદી.
- (૯) ઉદાત્તકે બારે મેં – ડો. નિર્મલા જૈન.
- (૧૦) ભારતીય કાવ્યશાસ્ત્ર કી ભૂમિકા – ડો. નગેન્દ્ર
- (૧૧) પાશ્ચાત્ય કાવ્યશાસ્ત્ર કી પરંપરા – ડો. નગેન્દ્ર
- (૧૨) પાશ્ચાત્ય કાવ્યશાસ્ત્ર – ડો. ભગીરથ મિશ્ર.
- (૧૩) ભારતીય એવં પાશ્ચાત્ય કાવ્યસિદ્ધાંત – ડો. ગણપતિચંદ્ર ગુપ્ત.

### **વેદાંત શાસ્ત્ર.**

- Unit - I - ગ્રંથ તથા ચિંતક (ગૌડપાદ અને શંકરાચાર્ય ના ગ્રંથ અને અદ્વૈતવેદાંતનાં ચિંતમે.) (૧૦)
- Unit - II - ગૌડપાદકારિકા (માંડૂક્ય કારિકા) (૨૫)
- Unit - III - બ્રહ્મસૂત્ર શાંકર ભાષ્ય ૧-૧ માં ચતુઃસૂત્રીના અઘ્યાસભાષ્ય અને શરૂઆતનાં ત્રણ સૂત્રો –  
(૧) અથાતો બ્રહ્મજિજ્ઞાસા (૨) જન્માઘસ્ય અને (૩) જ્ઞાસ્ત્રયોનિત્વાત્  
આ સૂત્રો કાઠી નાખવાં અને તત્ સમન્વયાત્ સૂત્ર (૧-૧-૪) થી શરૂ કરવું.
- Unit - IV - બ્રહ્મસૂત્ર શાંકર ભાષ્ય ૨ – ૧ (૧૦)
- Unit - V - વિવેક વૃદ્ધામણિ – પ્રકરણ ગ્રંથ – શંકરાચાર્ય. (૧૦)  
(શ્લોક ૧ થી ૧૨૦ એમાં આવતી માહિતી જ પ્રશ્નમાં પૂછવી.)

## Books Recommended

- (૧) Indian Philosophy Vol.2. Jadunath Sinh, MLBD Delhi.
- (૨) Vedata – V. S. Ghate.
- (૩) Gaudapada – T. M. R. Mahadevana.
- (૪) Indian Philosophy – P. I & P. II Radhakrishnan.
- (૫) Gaupada Karika – R. D. Karmarkar.
- (૬) ગૌડપાદકારિકા – એક સમીક્ષાત્મક અધ્યયન – ડો. અરવિંદ જોષી.
- (૭) શ્રીમદ્ શંકરાચાર્યનું તત્ત્વજ્ઞાન – સી. વી. રાવલ ભા. વિ. મુંબઈ
- (૮) આચાર્યોનું તત્ત્વચિંતન – સી. વી. રાવલ ભા. વિ. મુંબઈ
- (૯) વિવેક વૃદ્ધામણિ – આચાર્ય ભાઈશંકર પુરોહિત.

## ધર્મ શાસ્ત્ર

- |   |      |
|---|------|
| Unit - I - ધર્મશાસ્ત્ર નો ઇતિહાસ (કર્તા અને કૃતિઓનો પરિચય.)       | (૧૪) |
| Unit - II - યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિ – આચાર અધ્યાય – મિતાક્ષરા સહિત.    | (૧૪) |
| Unit - III - યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિ – વ્યવહાર અધ્યાય – મિતાક્ષરા સહિત | (૧૪) |
| Unit - IV - અર્થસંગ્રહ – લૌગાક્ષિ ભાસ્કર – વિધિપર્યત              | (૧૪) |
| Unit - V - મનુસ્મૃતિ – અ. ૪.                                      | (૧૪) |

## Books Recommended

- (1) Hindu Law & Customs – Jolli.
- (2) The Law of Inheritance According to H. T. Colebrooki Institute of Parashara.  
K. K. Bhattacharya.
- (3) History of Dharmashastra – Vol. I. P. V. Kane.
- (4) Tr. By Dr. Umeshchandra Pandey. Varansi. 1967.
- (5) Hindu Law – Mayne.

## ઈતિહાસ તથા પુરાણ.

- Unit - I - ૧૮ પુરાણોનો સંક્ષિપ્ત પરિચય (૧૪)
- Unit - II - ઈતિહાસ અને પુરાણનું સ્વરૂપ, રામાયણ – મહાભારતનો રચનાકાળ તથા વસ્તુ, મહાભારતની ત્રણ આવૃત્તિઓ તેમજ બંને ગ્રંથો પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યમાં ઉપજીવ્ય કાવ્ય તરીકે. (૧૪)
- Unit - III - પુરાણોના પાંચ અને દસ લક્ષણો (૧૪)  
(૧) પદ્મપુરાણ (૨) અગ્નિપુરાણ (૩) ભવિષ્યપુરાણ અને  
(૪) કૃમ્પુરાણ ના સંદર્ભમાં લક્ષણોનો ઉપયોગ
- Unit - IV - ભાગવત પુરાણ – સ્કંધ ૬ થી ૮ (૧૪)
- Unit - V - મહાભારત – વિરાટપર્વ (૧૪)

### **Books Recommended**

- (૧) Great Epic of India – E. W. Hopkins MLBD Delhi.
- (૨) Epic Mythology – E. W. Hopkins Delhi.
- (૩) Purana – Itihas – Vimarsha – Nanavati New Delhi 1998.
- (૪) Historical & Cultural Studies in the Puranas by S.N. Roy Allahabad. 1978
- (૫) ભાગવતદર્શન – હરવંશલાલ
- (૬) પુરાણ વિમર્શ – બલદેવ ઉપાધ્યાય.
- (૭) Ancient Indian Historical Tradition Partiger.
- (૮) પુરાણ વિવેચન – દુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી

**પ્રશ્નપત્ર :- ૪ ભાષા સંસ્કૃતિ તથા ઈતિહાસ.**

- Unit - I - ભારતનો ઈતિહાસ – સિંધુ સંસ્કૃતિમાં હડપ્પા અને મોહન-જો-દડો, ગુપ્ત, (૧૪)  
મૌર્યયુગ અને મધ્યયુગમાં સાંસ્કૃતિક પરિચય (સામાજિક, રાજકીય, ધાર્મિક તથા આર્થિક પરિસ્થિતિ.)
- Unit - II - ધાર્મિક પરંપરા અને જ્ઞાન શ્રૌત સૂત્રોમાંના યજ્ઞો, ઉપનિષદો નાં મુખ્ય (૧૪)  
સિદ્ધાંતો, બુદ્ધિઝમ, હિનયાન, મહાયાન, જૈનિઝમ, ભાગવત પુરાણમાં વ્યક્ત ધર્મ  
(ધાર્મિક પરિસ્થિતિ) વીર ચરિત કાવ્યો રામાયણ અને મહાભારતમાં વ્યક્ત થતી ધાર્મિક પરિસ્થિતિ.
- Unit - III - પ્રધાન ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રોનો પ્રાથમિક સંક્ષિપ્ત પરિચય (છ આસ્તિક (૧૪)  
દર્શનોમાં યોગ તથા પૂર્વમીમાંસાની માહિતી.)
- Unit - IV - ભાષા તથા સાહિત્ય :- પરવર્તી ભાષાઓ પ્રાકૃત, અપભ્રંશ, પાલી વગેરે સાહિત્યનો (૧૪)  
પ્રાથમિક પરિચય ભાગવત પુરાણની કાવ્યશૈલી.
- Unit - V - સામવેદ ગાન પ્રધાન તરીકે – 'સંગીતની ઉત્પત્તિનું મૂળ સામવેદમાં છે' તેની ચર્ચા ચાર (૧૪)  
પ્રકારના ગાનો અને ચાર પ્રકારના પાઠ, ભારતના ચારે દિશાનાં હિંદુ મંદિરોના શિલ્પકળા અને  
સ્થાપત્ય વિશેની માહિતી.

**Books Recommended**

- (૧) પ્રાચીન ભારતીય સાહિત્યકી સાંસ્કૃતિક ભૂમિકા – રામજી ઉપાધ્યાય – વારાણસી.
- (૨) પ્રાચીન ભારતકા ઈતિહાસ – રમાશંકર ત્રિપાઠી.
- (૩) પ્રાચીન ભારતકી સંસ્કૃતિ ઓર સભ્યતા – અનુ – ગુણાકાર – મુલે દામોદર ધર્માનંદ કોસંબી, રાજકમલ પ્રકાશન ૧૯૯૯.
- (૪) History of Indian Philosophy, S. N. Dasgupta, Delhi.
- (૫) ભારતીય કલા – વાસુદેવશરણ અગ્રવાલ.
- (૬) Indo – iryan Language – by Jule Bloch,
- (૭) Introduction to Indian Art – A Coomar Swamy, Delhi 1960.
- (૮) પ્રાચીન ભારતમાં રાજનીતિક વિચાર એવં સંસ્થાએ પરમાત્મા શાસ્ત્રી, મીનાક્ષી પ્રકાશન, મેરઠ ૧૯૭૫.
- (૯) ભારતીય પ્રાચીન શિલ્પકલા – લે. ડો. પ્રવીણચંદ્ર ચિ. પરીખ. યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય અમદાવાદ.
- (૧૦) ભારતનો સાંસ્કૃતિક ઈતિહાસ ઈ.સ. પૂર્વે થી ઈ.સ. ૧૦૦૦ સુધી ઈ.સ. ૧૮૦૦ થી ઈ.સ. ૧૮૧૮ સુધી.  
લે. ડો. પી. સી. પરીખ, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
- (૧૧) ભારતનો સાંસ્કૃતિક ઈતિહાસ (પ્રકરણ – ૬) મંદિર સ્થાપત્ય અને શિલ્પકળા.  
લે. વિજયસિંહ ચાવડા – વડોદરા (૧૯૫૮)
- (૧૨) પ્રાચીન ભારત (ભાગ – ૧ – ૨) લે. હરિપ્રસાદ શાસ્ત્રી યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ. (૧૯૭૦)
- (૧૩) નિસર્ગ આહિર – 'સમર્પણ' માં મંદિરો વિશે.